

Een Digitaal Kenniscentrum voor de bibliotheeksector

Het Provinciaal Bibliotheekcentrum Vrieselhof (verder PBC) nam medio 2008 een digitaal kenniscentrum in gebruik.¹ Waarom startte het bibliotheekcentrum hiermee en op welke concrete manieren wordt het kenniscentrum gebruikt?

De directe aanleiding voor de opstart was het opleidingstraject Informatiebemiddeling. Het PBC en de begeleiders van dit opleidingstraject wilden voor de basiscursus een elektronische leeromgeving creëren. De cursisten kunnen dan, elk van op hun werkplaats, voortwerken aan oefeningen terwijl de lesgever hun vorderingen op afstand kan opvolgen. Tegelijkertijd was het de bedoeling om een plek online te hebben waar ervaringen en tips kunnen worden uitgewisseld, zodat een netwerk van informatiebemiddelaars kan ontstaan. Het uiteindelijke doel was dus de creatie van een gecombineerd leer- en communicatieplatform.

In de zoektocht naar een geschikt technologisch platform werd vooral gekeken naar de verscheidene opensourceleerplatformen die er op de markt zijn.² Daarbij moest rekening

Kris De Winter
Stafmedewerker publiekswerking
bij het Provinciaal Bibliotheekcentrum Vrieselhof
en platformbeheerder van het Digitaal Kenniscentrum

Marie-Rose Schollaert
Stafmedewerker verantwoordelijk voor de organisatie
van vormings- en consultancytrajecten

gehouden worden met vier vereisten, eigen aan het opleidingstraject:

- Mogelijkheid om online cursussen aan te bieden
- Gebruikersfora (voor kennisuitwisseling)
- Communicatietools (voor gerichte communicatie naar groepen en individuen)
- Uitwisseling van documenten

Uiteindelijk viel de keuze op de toepassing Dokeos³, onder meer omdat deze standaard de vereiste tools bevat, waardoor er geen amalgaam van webtoepassingen ingezet moest worden. Daarnaast is het systeem flexibel genoeg om, waar gewenst, toch nog externe webtoepassingen en -inhoud binnen te halen (denk aan Slideshare, YouTube, RSS-feeds enz.).

In de maanden na de ingebruikname werd het digitaal kenniscentrum (DK) stelselmatig inhoudelijk verder uitgebouwd met informatie over andere cursussen en kennisonderwerpen, van literatuuropleidingen tot collectiemanagement. Van dag huisvest het platform meer dan vijftien (leer)modules, verdeeld over verscheidene kennisdomeinen.

Ook het gebruik van het digitaal kenniscentrum kende een gestage groei, er zijn ondertussen 771 geregistreerde gebruikers. Gemiddeld zijn er daarvan overdag een 15-tal online op het platform.

Een eerste manier waarop het kenniscentrum ingezet wordt, is het traditionele afstandsleren. Het PBC Antwerpen biedt alle bibliotheekmedewerkers een rijk cursusaanbod aan. Dit omvat cursussen zoals een opleiding in het gebruik van MS Publisher of een cursus rond literatuur alsook het meer omvattende opleidingstraject informatiebemiddeling. Het PBC hanteert in al deze gevallen de filosofie van *blended learning*. (zie kadertekst)

De online cursussen worden door de lesgevers zelf opgebouwd. Zij kunnen bij de opbouw eenvoudigweg vertrekken vanuit een presentatie, maar op die manier blijven de mogelijkheden van het kenniscentrum onderbenut. Wil je op een efficiënte manier aan kennisoverdracht doen via e-learning, dan zijn meer interactieve leervormen vereist. Het wordt bijvoorbeeld al interessanter wanneer slides met informatie afgewisseld worden met oefeningen. Na een les hoofdstuk kan je cursisten bijvoorbeeld een quizje voorschotelen. Dergelijke interactieve leervormen kunnen – indien goed uitgewerkt – een meerwaarde vormen t.o.v. louter tekstuele cursussen.

De meest efficiënte vorm van kennisoverdracht krijg je wanneer mensen zelf handelingen verrichten en niet louter passief leerstof tot zich nemen.⁴ Dat principe wordt toegepast in enkele cursussen omtrent het provinciale bibliotheekstelsel (PBS). Bibliotheekmedewerkers kunnen er in een gesimuleerde omgeving leren werken met de Brocadetoepping die het PBC gebruikt voor zijn PBS. Eerst krijgen ze een klassieke training, waarna de interactieve oefeningen

beschikbaar blijven, zodat de medewerkers op elk moment hun vaardigheden kunnen heropfrissen.⁵

Het DK als communicatieplatform

Het kenniscentrum wordt door het PBC ook ingezet als communicatieplatform. Dokeos beschikt standaard over een aantal communicatietools zoals fora, een agenda, een aankondigingsfunctie, chat- en blogmogelijkheden.

De aanwezige tools worden o.m. sterk gebruikt voor alle communicatie die gekoppeld is aan het provinciale bibliotheekstelsel (PBS):

- Een forum verzamelt alle vragen en opmerkingen m.b.t. catalografie en gebruik van de Brocadesoftware. Een bibliotheekmedewerker stelt zijn vraag in het forum, waarna het antwoord dat de medewerkers van het PBC geven, meteen zichtbaar is voor alle collega's, die mogelijk met dezelfde vraag zitten. De gebruikers kunnen de fora ook doorzoeken op eerder gestelde vragen. Het stelt het PBC in staat om op een georganiseerde en efficiënte manier om te gaan met vragen van bibliotheken.
- Mededelingen omtrent catalografie en aanverwante zaken vertrekken vanuit het platform naar alle PBS-bibliotheken en zijn op deze plek ook steeds na te lezen. De catalografen hoeven niet langer op zoek te gaan naar e-mailadressen, één aankondiging posten volstaat. Automatisch wordt aan alle ingeschreven bibliotheekmedewerkers een mail verstuurd. Wie een mail gewist heeft

Blended Learning

Blended learning kan men beschrijven als het combineren van informeel en formeel leren ofwel het afwisselen van het op afstand leren (virtueel) met klassikaal leren, samen op één locatie. Het PBC koos ervoor om de twee aspecten te koppelen. Tijdens de cursus informatiebemiddeling komen bibliotheekmedewerkers van verscheidene bibliotheken samen op één locatie om kennis op te doen, van en met elkaar te leren, ideeën en ervaring uit te wisselen. Daarna krijgen de deelnemers ook opdrachten en gebruiken ze het digitaal kenniscentrum om op afstand voort te werken, documenten te raadplegen, wiki's op te bouwen, enz.

Met deze werkwijze wil het PBC het ontstaan van een netwerk informatiebemiddelaars, een community of practice (Cop) stimuleren: de deelnemers oefenen (leren door doen), observeren en kopiëren (leren van elkaar) en toetsen samen op de pc verscheidene zoekstrategieën af (sociale interactie).

kan op het platform dan weer een kopie van de boodschap terugvinden. Als gevolg van deze communicatiestrategie is de PBS-module de meest gebruikte module van het hele kenniscentrum. Hierbij wordt vooral kennis gedeeld vanuit het PBC richting bibliotheken, maar ook vaak tussen de gebruikers onderling (forum).

Kennisuitwisseling in en door bibliotheken

Het kenniscentrum huisvest ook community's van bibliotheken, die onderling informatie uitwisselen. Dat demonstreert meteen het gebruik als backoffice omgeving. De provincie stelt het kenniscentrum bovendien gratis ter beschikking aan alle bibliotheken die er gebruik van willen maken.

De belangrijkste gebruiksredenen zijn het delen van documenten en het bijhouden van een gemeenschappelijke agenda. Sommige bibliotheken gaan nog verder en maken intensief gebruik van alle aanwezige tools om de interne werking te stroomlijnen:

- De bib van Bornem maakte bijvoorbeeld een wiki aan met alle interne afspraken, procedures en handleidingen. Wanneer een bibliotheekklant nu aan de balie staat met een vraag over bijv. Daisy-boeken kan een medewerker die hier niet mee vertrouwd is toch meteen de klant helpen door de betrokken wikipagina te consulteren.
- Ook de bibkwintetbibliotheken (Aartselaar, Edegem, Kontich, Hove, Lint) doen aan het poolen van kennis. Zij zetten hiervoor o.m. de online chat mogelijkheden in zodat balied medewerkers van verscheidene vestigingen live met elkaar kunnen communiceren.
- De werkgroep van de Kempische jeugdbibliothecarissen gebruikt het platform om ervaringen te delen over

Community van de Bornemse bib.

auteurs die in de bib langskwamen en om samen te werken aan boekjes voor de jeugdquiz die ze organiseert.

Een ander mooi voorbeeld van kennisuitwisseling is terug te vinden in de module die aansluit op de cursus omtrent werkprocessen. De deelnemers van deze training kregen als opdracht elk één of meerdere werkprocessen uit hun bibliotheek in kaart te brengen. Vervolgens werden deze processen op het kenniscentrum geplaatst en gedeeld met alle collega's.⁶

Keuzes en uitdagingen

Moet alle informatie die op het platform aanwezig is steeds voor iedereen toegankelijk zijn? Dokeos laat toe om de toegang tot (leer)modules te controleren. Het PBC laat de keuze aan de begeleiders/lesgevers van elke individuele module om dit in te stellen. Het kan nuttig zijn dat deelnemers van bepaalde (leer)modules weten dat de inhoud van hun conversaties slechts beperkt gedeeld wordt met de betreffende groep.

Het is verder ook een uitdaging om gebruikers blijvend warm te maken om het DK te bezoeken. Dat kan je in eerste instantie stimuleren door te focussen op inhoud en geregeld nieuwe items te posten. Het is echter niet vanzelfsprekend om na een (fysieke) cursus ook op dergelijke lange termijn bezig te blijven, voor de lesgever, noch voor de cursist.

Het PBC wil daarom op vlak van interactie nog progressie maken met zijn platform. In de module omtrent informatiebemiddeling werken lesgevers en cursisten op dit moment bijvoorbeeld samen aan een wiki. Het posten van bijdrages is een huistaak die de trajectdeelnemers meekrijgen. De trajectbegeleiders proberen hen ook warm te houden door bijvoorbeeld geregeld interessante blogposts te plaatsen.⁷

Een andere uitdaging zit in de vormgeving van de leermodules. Een bevlogen lesgever is niet steeds een IT-wizard, waar het online plaatsen van een cursus toch wel meer omvat dan het opladen van de cursustekst. Mensen zijn nogal visueel ingesteld, lange teksten – zeker op een scherm – kunnen de aandacht vaak onvoldoende vasthouden. Het vertalen van een gedrukte cursus naar een attractieve online cursus is dan ook een vak op zich. Het PBC wil in de toekomst meer en meer samenwerken met gespecialiseerde IT-dienstenleveranciers, die de cursusinhoud die onze lesgevers aanleveren kunnen verwerken tot attractieve webinhoud.

Een ander belangrijk aandachtspunt is het aantal gebruikers die men met een platform als dit bereikt. Er is een zekere kritische massa nodig om van een volwaardig kennisplatform te kunnen spreken. Hoe meer frequente gebruikers, hoe levendiger de informatie die wordt aangeboden. Het PBC-platform staat dan ook open voor meer gebruikers, ook uit de rest van Vlaanderen.⁸ Een eerste cursus werd zo al aangeboden aan het West-Vlaamse streekgerichte bibliotheek en Locus test het platform uit om kennis te delen tussen de deelnemers aan het traject organisatieontwikkeling.

Op technisch en functioneel vlak denkt het PBC ook na over toevoegingen zoals een verbeterde integratie met bestaande Web 2.0 diensten als Flickr, LinkedIn, Twitter, Scribd... Content zou dan zonder probleem van buiten het platform gehaald kunnen worden of net gemakkelijker elders verspreid kunnen worden.

Probeer het zelf

Naar aanleiding van dit artikel maakte het PBC een open module aan, die toelaat om kennis te maken met het kenniscentrum en zijn mogelijkheden. De open module 'VWBAD-demo' bevat enkele voorbeelden die de functionaliteiten van het platform demonstreren. Ze komen uit verscheidene (leer)modules en hebben geen inhoudelijke link met elkaar:

- In de wiki vind je een gedeeltelijke kopie van enkele wikipagina's uit de opleiding informatiebemiddeling. De inhoud voor deze pagina's werd door zowel lesgevers als cursisten aangeleverd. Die pagina's geven je een eerste indruk van de wijze waarop rond informatiebemiddeling kennis gedeeld wordt door medewerkers uit verscheidene bibliotheken.
- Bij documenten vind je enkele voorbeelden van werkprocessen terug, die door collega-bibliothecarissen met elkaar gedeeld worden.
- Onder 'oefeningen' kan je een dummy-oefening uitproberen, die gemaakt werd met de UPK-tool. Dit geeft je een idee van hoe het platform als interactief leermiddel ingezet kan worden.
- Een blog en een forum maken je tot slot vertrouwd met enkele van de communicatiemogelijkheden van het kenniscentrum.

Hoe krijg je toegang tot deze demo-omgeving?

1. Surf naar <http://vrieselhof.dokeos.com/>
2. Log in met gebruikersnaam 'vbad' en wachtwoord 'demo'
3. Klik op 'VWBAD-demo' en je komt terecht in de test-omgeving

Noten

1. URL: <http://vrieselhof.dokeos.com>
2. Wie zelf op zoek is naar een geschikt content management systeem (niet enkel elektronische leeromgevingen) kan surfen naar <http://php.opensourcecms.com/>, waar je verschillende opensourcepakketten kunt uitproberen.
3. Deze webtoepassing heeft haar roots in de universitaire wereld, Dokeos wordt in België onder meer gebruikt door UGent, de ULB en de bibliotheekscholen van Gent en Antwerpen. De keuze voor een toepassing die grotendeels in België ontwikkeld wordt, laat toe om samen met de leverancier en cours de route op maat enkele toevoegingen te realiseren. Zo werden typische schooltermen vervangen door meer algemeen taalgebruik, werd de chatfunctionaliteit uitgebreid en een nieuwe widget-based interface aangemaakt (in ontwikkeling).
4. Van Dam, Nick: *The e-learning fieldbook*
5. De interactieve oefeningen werden aangemaakt met de software UPK (Oracle) en werden dan geïmporteerd (via SCORM, een bestandsmaatstaandaard voor elektronische cursussen) in het platform. Met UPK kan je alle handelingen die je op een pc doet 'opnemen' en omzetten in een oefening waarbij cursisten diezelfde handelingen worden aangeleerd. Alle pc-toepassingen kunnen op die manier worden nagebootst en geoefend. Je vindt hiervan een voorbeeld terug in de online demo (zie einde artikel).
6. Je kunt enkele voorbeelden van deze werkprocessen bekijken in de online demo.
7. Je kunt de eerste stappen die op dit vlak gezet worden, volgen door het Trefpunt Informatiebemiddeling te bezoeken, bereikbaar via de startpagina van het platform.
8. Wie meer informatie wenst kan contact opnemen met Marie-Rose Schollaert - marie-rose.schollaert@admin.provant.be of Kris De Winter - kris.dewinter@admin.provant.be

SAMENVATTING

Het Provinciaal Bibliotheekcentrum Vrieselhof is in 2008 met een online digitaal kenniscentrum gestart. De auteurs vertellen over de verschillende aspecten van het digitaal kenniscentrum. Naast een cursusplatform met een breed cursusaanbod waarbij het gemengd leren en interactieve leervormen veel aandacht krijgen, is het in belangrijke mate ook een communicatieplatform. Via communicatietools zoals fora, agenda, aankondigingen, chat en blogs worden kennis en ervaringen gedeeld op vlak van informatiebemiddeling, het provinciale bibliotheeksysteem en nog veel meer.

Het digitaal kenniscentrum stimuleert tevens kennisuitwisseling op de bibliotheekwerkvloer doordat bibliotheken er gratis gebruik van kunnen maken. Zo ontstaan community's van bibliotheken die onderling informatie en ervaringen uitwisselen. Ten slotte bieden de auteurs de mogelijkheid om online kennis te maken met het digitaal kenniscentrum en een aantal tools uit te proberen.

ABSTRACT

In 2008, the province of Antwerp initiated the use of an online learning and communications platform. This platform gives access to a large range of courses, all within a philosophy of blended learning. This article describes how the digital platform took shape and how it turned into an interactive communications tool that promotes the exchange of knowledge on various library-topics (information management; the provincial library system...). The digital platform is also a knowledge platform where expertise and information can be shared between communities of librarians, libraries can freely start their own community. Furthermore you get the opportunity to try out some of the platform's tools through an online demo.

De automatische piloot voor E-Resource Management was nog nooit zo dichtbij.

EBSCONET® ERM Essentials™ geeft u volledige controle over uw elektronische bronnen en voert al het werk achter de schermen voor u uit. Door 100 datavelden vooraf te vullen met de informatie van uw EBSCO-collectie, vergemakkelijken wij de implementatie en het onderhoud van uw ERM-systeem. Het systeem is gemakkelijk in gebruik en in onderhoud, waardoor u uw informatie op efficiënte wijze beheert. U bespaart op wat wellicht uw meest waardevolle bron is: uw tijd. Hierdoor kunt u zich volledig richten op uw eindgebruikers en de informatie die zij nodig hebben.

EBSCO

www.ebsco.nl

information to inspiration

Kwaliteitsinformatie • Beheer van bronnen • Toegang
Integratie • Consultatie